

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

40 փարս

ԿԻՐԱԿՆՈՐԵԱՅ ԹԵՐԹ

40 փարս

Կը հրատարակուի ամեն կիրակի օրեր :
Տարեկանն է կանխիկ Ա. աստիճանի բաժանորդագրութեան հա-
մար մէկ օտանետն ոսկի : Իսկ Բ. աստիճանի բաժանորդագրութեան
համար կէս օտանետն ոսկի : Գուր զայնանոցուն ծախքը անողին
վրայ է :
Ներդրակուն քաղաքաց համար 30 ֆրանկ :
Հատը 40 փարս :

Նամակ կամ գրութիւն պէտք է ուղղել առ Խմբակի-Տնօրէն Ա.
Գալափոսեան Նիւմաննըրար Եօգուչու, Սաղար խան Ե. Էֆ. Նիկողոս-
եանի Տղարանը կամ Պանէ զարա Ջրափաճա Պօղոս Լու. Սոկոր ա-
զայից խանութը :
Անվճար ծրար եւ նամակ կը մերժուին : Զեռագիր եւ չի տրուիր :
Դանուշման տողը մէկ տնոյանի համար 3 դրշ : Ե. Ա. Եֆ. անդամ
ներու համար անկարկութիւն կըլլայ :

ԹԻՒ 5

ԿԻՐԱԿԻ

1887 ՅՈՒՆԻՍ 14

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բայցապարկութիւն մը . — Առաջնորդա-
կան վիճակ . — Սկզբունքն ո՛ւր կը գտ-
նուի . — Աշտանդ կայ . — Համազգեստ
փարձուրան . — Բարակեղեւան կտակի
ինքնիւր . — Աղատամութիւն Ամերիկացի
միսինստաց . — Ազգերութիւն . — Նո-
բալիէս (Նոնկ պատմեց ինձ Գրիգոր) . — Այլ
եւ այլք . — Զուարճայիք . — Քաղաքական
— Ազգային . — Աէսկ (Ժուֆրուա Ընտա-
նիքը՝ Գրիգորի Զեռագիր) . — Խանութիւն :

ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻ

Թերթիս բաժանորդագրին Երկու
տարեկանի վերածննդիս կ'իմանանք թէ
գիտողութեանց նիւթ եղեր է :

Մեր այս տնօրէնութեան պատմար
չատ սարգ է :

Մենք առաջ շարքիք երկու տնոյան
չորեքշաբթի եւ շաբաթ, կը հրատարա-
կէինք 1, 2, 3 եւ ուրա Մէծաշը-Արարը,
եւ կտանալինք հատին 40 փարս եւ
տարեկան մէկ ոսկի բաժանորդագրին :

Այժմ Կիրակիօրեայ-Հայրենիքը կը
հրատարակենք թէպէտ շաբաթ մի ան-
գամ, բայց ինչպէս կ'երևի, մեծ դիմող
ու ճոխ պարունակութեամբ, որ բաժան-
դարութիւն շատ աւելի է քան զոր կը
հրատարակէինք :

Սյս պատճառաւ մեր ծախքն ալ
զղալալէս աւելցած է :

Այս հաշւով պարտքինք ձեռքէ 2
դրշ : եւ ընդհանրապէս տարեկան մէկ ոս-
կի գին նշանակել : Բայց խորհելով որ
այնպիսի տնօրէնութիւն մ'անհամաձայն
է ժամանակիս անձկութեան, որով ժողո-
գութն պիտի գրիտ էր թերթիս ընթեր-
մանէ, պարտաւորեցանք ձեռքէ 40 փա-
րս եւ տարեկան երկու տարեկանի Ա.
մէկ եւ Բ. կէս ոսկի բաժանորդագրին նը-
շանակել :

Առաջին տարեկանի բաժանորդագրին
հաճաք է, որ մարտին սկսած արեւմտ
պատճառ պիտի լինի Կիրակիօրեայ-Հայրե-
նիքի տարածմանը :

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Նախորդ թուով համառօտի
բացատրեցինք Սահմանադրութեան
մէջ դէտ ինչ ինչ տրամադրութեանց
վերաքննելու պէտքը :

Այսօր ուշադրութեան կ'առ-
նուր առաջնորդական վիճակը, որ
հիմնական փոփոխութեան արժանի
է ընդհանրապէս :

Մեր դիտողութեան առած կէ-
տին այն չէ թէ արդեօք Պատրիար-
քութիւնը պէտք է ընտրել առաջ-
նորդները, թէ խաբարնիւր գա-
ւառ ինք ընտրելու է իւր առաջ
նորդը :

Ըստ մեզ՝ լոկ ձեռ խնդիր մ'է
այս, թէպէտ լաւագոյն եւ բանաս
է որ Պատրիարքութեան կտուրէ ա-
ռաջնորդաց ընտրութիւնն, որ հա-
մաձայն է քաղաքակրթեայ աշխար-
հի ընդունած ընդհանուր սկզբուն-
քին :

Մեր դիտած ըստ կէտը ուս է
թէ՝ այսքան բազմաթիւ առաջնոր-
դական վիճակ չափազանցապէս շատ
է, որովհետեւ մենք ոչ այնչափ
խելահաս, կարող, փորձառու,
գործունէս եւ բանիրուն առաջնորդ-
աց եկեղեցականներ ունինք եւ ոչ
ուրդաւ առաջի մողոփորդը կրնայ
բազմաթիւ, այն է, 60 եւ աւելի ա-
ռաջնորդներ պահել իւրեանց պատ-
ւոյն եւ անտեմանին յարմար վիճա-

կի մէջ, որով ոչ առաջնորդն կը բա-
ւականանայ եւ ոչ գաւառացի ժողո-
վուրդը կրնայ դժ լինել :

Պիտի աւարկուի սակոյն թէ
Թրքահայն արդի գրութիւնը պահե-
լու ստիպուած է կոթողիկոսի ընտ-
րութեան մէջ իւր առաւելակիւ
ձայնը չկորսնցնելու համար :

Ծարգելի առաւելութիւն մ'է
արդարեւ, բայց կրնայ դանդաղեա-
նակ մը՝ որ դժուարեւ՝ տայ թէ՛ ա-
ռաջնորդական խնամակայ բարեօրին-
ե թէ՛ կոթողիկոսի ընտրութեան
առեւել թրքահայոց վաղմի իրա-
ւանց պահպանմանը :

Մենք կ'առաջարկենք ամեն կու-
սակալանիստ քաղաքներ հաստատել
մէյմէկ Արքեպիսկոպոստոսն՝ եւն-
թարկելով նորա իրաւասութեանը
ներքեւ այն ամեն վիճակներ, որ ա-
րայն առաջնորդութիւններ են :

Այս եզանակու թէ՛ ընդ Պատրի-
արքարանի եւ թէ՛ ընդ տեղական իշ-
խանութիւնս յարաբերութիւնք թէ՛
կը կանխաւ որոշին, թէ՛ կը բարեօր-
նին եւ թէ՛ զործերը խաւնուդիթ
վիճակէ մը կ'ազատին :

Հաւաղ այն եւ բանաս որ է ըստ
այսմ գրութեան՝ եւնթարկել արքե-
պիսկոպոստոսնաց իշխանութեանն եւ
իրաւասութեանը վանքերը՝ միտա-
նակ տարին եւ անկախ մանահայրա-
կան գրութիւնը պահելու, որ ցարդ
նիւթական բարոյական եւ կրթական
օգուտ մը շարադրելէ կտա՝ միտ-
առկար խի եղած է ամեն տեսա-
կեաներով, որո՞ք բացառելն աներդ-
կը համարենք :

Այս գրութեանի թէ՛ առաջ-
նորդներ իւրեանց օրացունհիկ մատ-
մելու տխուր հարկի մէջ չեն գըտ-
նուիր, եւ թէ՛ հետզհետէ մարդ կը
հասնի օժտեալ փորձառութեանի,
ազգային ու քաղաքային գործոց
հմտութեանի եւ թէ՛ վանքերն ալ կը
ծառայեն իւրեանց բուն նպատակին :

Այս գրութիւն նորութիւն մը
չէ, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վար-

չակտն ձեռն է, դոր գաղափարած ենք ի Պատմութենէ, և ոյր օգտաւ կարութիւն փորձով հաստատուած է ի հնումն:

Եթէ ընդունուի այս գրութիւն, յայնժամ Պօլսոյ թարգմանն համար ուրոյն քարոզիչներ պահելու հարկ չմնար, որովհետեւ նոցա իւրաքանչիւրը պէտք կըլլայ որ երթայ իւր վանքն ոյր վրայ ձեռնադրուած է և մոտուցանէ անդ իւր ծառայութիւն՝ դոր ուխտած է, և ոչ թէ ուխտած է՝ վանքին մէջ տարիներով ուսել խմել, հաղնել և ուսանել ու վարդապետ ձեռնադրուելէ յետոյ՝ դայ բնակիլ ի Պօլսո, ուր ոչ ծառայելու ասպարէզ կայ և ոչ ալ իւրեանց ներկայութեանը անհրաժեշտ պէտք:

Տարին անգամ մը չըջակայ վանքերէ մեծ պահոյ միջոցին կուգան պէտք եղած թուով վարդապետներ, որ Պատրիարքարանին սրտամբը կարգաւ Եկեղեցիներէ քարոզել և յանուն վանքի նուէր հաւաքելէ յետոյ կը դառնան իւրեանց տեղը:

Եայտնի է արդէն թէ ի Պօլսո մնայուն քարոզչութիւնը նոր է, հին ժամանակներ, ասկէ մինչև 40-50 տարի առաջ՝ մնայուն քարոզիչներ չկային, ինչպէս չկային և չկան ի դաւառս Եկեղեցեաց համար մնայուն քարոզիչներ:

Արդ, եթէ ի դաւառս չկան, ինչու և ինչ պատճառաւ Պօլսոյ մէջ մնայուն քարոզիչներ կենան. Պօլսո, թէ դաւառք աւելի պէտք ունին քարոզչաց:

Անշուշտ դաւառներն, յորո՞ճիկութիւն և Ամերիկացի միաբնակարարներ կընեն մենէ ա՛նք օր և գրեթէ ամեն ժամ:

Ահաւասիկ ընդհանուր ուշադրութեան արժանի խնդիր մը, որ անշուշտ Սահմանադրութիւնը վերաքրններու հարկը կ'զգացնէ զօրաւորապէս:

ՍԿՋԲՈՒՆՔԻՆ ԻՐ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ

Ինչ զարմանալի բան, ամեն ոք, եկ' զեց փան թէ աշխարհիկ, Երեսփոխան թէ վարչական անդամ լրադրուպետ թէ հրապարակագիր, վաճառական թէ արհեստաւոր, վերջապէս՝ ամենն ալ սկզբունք ունենալ կը թուին, որովհետեւ սկզբունքի անունով կը խօսին, սկզբունքի անունով կը վիճին, սկզբունքի անունով կը կռուին, և խեղճ ժողովուրդն ալ կը կայծէ թէ ամեն իրարանցում և կռուակցական պայքարներ իրօք սկզբունքի համար կը լինին, մինչդեռ շատ հազուադէպ է տեսնել մէկն - մանաւանդ պաշտօնական անձ և կամ հրապարակագիր - որ իրօք սրտէ սկզբունք ունենայ, որոյ սկզբունքով շարժի, որոյ սկզբ

բունքով գործէ, և իւր գրուածոց մէջ սկզբունք սկզբունքի դէմ չենլեն: Այս մասին օրինակներն այնքան բազմաթիւ են և ընդհանուր, զոր մէջ բերելը բոլորովին աւելորդ կը համարինք:

Անշուշտ այս պատճառաւ է - և հարկաւ պատճառին պատճառն ալ կայ որ նոյնպէս անշուշտ պէտք է - որ մեր ազգային գործերը ուղղութեամբ չեն ընթանար և անկեղծութիւնն ստէպ բաւարարն մէջ միայն կը գտնուի, ուր դժբաղդաբար շատ անգամ բանտարկուած կը մնայ:

Փորձառութիւնը կը թելադրէ զմեզ համարձակաբար բռնել թէ՛ ըսկըզբունքները մեր մէջ պարագաներու համեմատ ի տես կուգան, պարագաներու համար կը մոռցուին, պարագաներու համեմատ կ'ստեղծուին, պարագաներու համեմատ կուրացուին և պարագաներու համեմատ կը փոփոխին, այնպէս որ՝ մարդ շատ անգամ կ'ափսոսի զարմանալ մեր գործիչներու յաճախակի սկզբունք փոխելուն վրայ:

Բայց ինչո՞ւ զարմանալ. միթէ յաճախ սկզբունք փոխել և կամ - բուն բառովն ըսելով - սկզբունք չունենալն ալ սկզբունք չէ:

Ահ, այն պարագաներ, որ խեղճ սկզբունքները իրենց անդադրելու խաղալիք կընեն, որոնք մարդիկ ալ կ'ափսոսուին յաճախ գոյն փոխելու, սկզբունք փոխելու:

Մենք ալ իրաց և դործոց վիճակէն հետեւնելով կ'սենք թէ՛ ըսկըզբունք չունենալն ալ սկզբունք է:

Ահա այս է ժամանակիս տիրող ճորձը:

ՎՏԱՆԳ ԿԱՅ

Տխուր տեղեկութիւնը կը հասնին ի Կիլիկիայէ. Աղետալի սով կը տիրէ անդ. հազարաւոր Հայեր անօթի են, հաց կուգեն, անուղ կուգեն, դեղ կուգեն:

Բայց բուն աղետն այս չէ. ինչ կընէ Կիլիկիայ Ս. Կաթողիկոսը, ինչ կընէ մեր պաշտօնական մարմինը, ինչ կը խորհին, կամ կը խորհին և միջոցներ ձեռք կառնուն:

Մենք այս մասերու վերաբերմամբ տեղեկութիւն չունինք:

Բայց տեղեկութիւն ունինք թէ Միաբնակարար օգնութեան միջոցներ ձեռք առած են:

Այս գործ վաղը կուենայ իւր դառն հետեւութիւն, որ ազգին շատ սուղի կը նստի. ժողովուրդն կ'սկսի իբր իւր օգնողներ ճանչնալ զայն և Բողոքականութիւնը անդ կը ճարակել, թայնժամ իրար անցնին օգուտ չներ:

Շարժում պէտք է. օգնութիւն

պէտք է, տնտեսաւ տեսն չէ, որովհետեւ վտանգն անհրաժեշտ է:

Ուրեմն շուտով դարման տանինք:

ՀԱՄԱՁԻՅԱՅ ՎԱՐՓԱՐԱՆ

Անցեալ կիրակի օր կատարուեցաւ յիշեալ վարժարանի մրցանակաքաշիւթեան հանգէսը խիստ վայելուն կերպիւ ի ներկայութեան երկսեռ ընտրելագոյն բազմութեան, որ վութացեր էին խրախուսել վարժարանի ազնիւ եւ մեղուաշան Խնամակալութիւնը, ժրջան ուսանողուհիս եւ Մեծարոյ Ուսուցիչս:

Մեծ. Ռ. Պէրպէրեան էֆէնտի վսեմ բանախօսութեամբ մը բացատրեց Հաճաքայն անուան նպատակը, դրուատեց ազգային միութեան ի նպաստ ջանքերն եւ ըսաւ՝ գէթ վարժարանները մեր մէջ միութեան կապերն են, եւ մասնաւորապէս գոհութիւն յայտնեց ըսելով թէ՛ այս վարժարանի մէջ Հայերէն լեզուի ուսուցման աւագ կարեւորութիւն կը տրուի:

Համակրելի Պէրպէրեան էֆէնտիի նոյն սիրուն բանախօսութիւն խիստ լաւ ապաւորութիւն ըրաւ ներկայից վրայ, յորոց բաղունք կը փափագին անոր հըրատարակումը:

ԲԱՐԱԿԵՕԶՆԱՆ ԿՏԱԿԻ ԽՆԴԻՐ

Մենք պիտի գովէինք և գովենք և ազգովին շնորհակալութեան արժանի պիտի համարէինք զՄեծ. Տիգրան էֆ. Քարապետեան, եթէ ինք պարզ նուէր մ'ընէր Ազգին, ինչպէս ըրած են Ազգային Բարերար Ստեփանեան, Պալեան, Տատեան, Սպարթալեան, Յ. Կորեան և այլք:

Սակայն Տիգրան էֆէնտի իւր ընտելը նուէրին պայման կը դնէ Քարապետեան համարաւոր կտակի վերաբերեալ թղթոց առ ինքն վերադարձը, որով իւր ընտելքն նուէր ըլլալէ կը դադրի և պարգապէս սա կարգութեան մը կերպարան կ'առնէ:

Ստուգել 3000 ոսկին վոքր գումար մը չէ, բայց ազգային արժանապատուութեան խնդիրն այնքան մեծ է, որ չկրնար փոխանակուիլ Տիգրան էֆէնտիի խոստացած դրամովը:

Տիգրան էֆէնտի անշուշտ քաջ կ'ըմբռնէ զայս, և եթէ կուգէ իր անուանը անմահ յիշատակ մը թողուլ, չպնդէր այլ եւս իւր պայմանի վրայ, այլ կ'է իւր նուէր իբր լոկ բարեք մ'առ Ազգն:

Այս է մեր և Հասարակաց կարծիքը:

ԱԶԱՏԱՄՏՈՒԹԻՒՆ ԲՈՂՈՔ. ՄԻՍԻՕՆԱՐԱՅ

Գրեթէ չկայ սկզբունք մը որ չարչարուի այնքան՝ որքան կը չար

չարութիւնը ազատամտութիւնը մանաւանդ Սմբերիկացի Միսիօնարաց բերնին մէջ՝ որոց գործը բնաւ չհասնէ ձայնիւր ֆրիստովի Աւետարանին, ուստի առաքեալները լինելու յաւակնութիւնն ունին:

Ի հաստատութիւն մեր ըսածին՝ մէջ կը բերենք հետեւեալ օրինակն, որ ըստ ինքեան պերճախօս է:

Խասգիւղցի բողոքական օրիորդ մը իւր իսկ համալսարանը գրաւորապէս կը դիմէ առ Սմբ. Ս. Պատրիարքին, յայտնելով թէ կը վաճառէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ գիրկն ընդունուի:

Ն. Սրբաղնութիւն զայս խնդիր կը յղէ Պատր. Գեր. Փոխանորդին. որպէս զի օրինակն գործողութիւնները կատարէ:

Պատր. Գեր. Փոխանորդը տեղեկանալով որ նոյն օրիորդ պիտի ամուսնանայ նաեւ Հայ երիտասարդի մը հետ, նորա ծննդեան վկայականն եւ բնական վիճակն յայտնող պաշտօնագիր մը ստանալու համար Բողոքականաց Աղագայտ Մեծ. Յաւորէ Էֆէնտիի պաշտօնագիր մը կը յղէ:

Գրաւոր հարցման գրաւոր պատասխան չի գար, բայց բաւական օրեր անցնելէ յետոյ՝ Պատ. Բողոքական աղագայտը կրօն. և ֆաղ ժողովոց Մեծ. Առեւտրականները կուգան ի Պատրիարքարան բանակցութիւն կատարելու, յայտնելով սակայն թէ առաջընդունուի իրենց:

Բանակցութիւն կատարելու համար Պատրիարքարան զալ, բայց առաջընդունուի իրենց խօսիլ: — Կերեւի թէ այս ալ նոր տեսակ դիւանագիտութիւն մ'է:

Յիշեալ Պատուիրակը կը պահանջեն թէ Հայոց Պատրիարքարանը միայն պսակի արարողութիւն կատարէ, բայց աղջիկը դարձեալ բողոքական մնայ:

Պատր. Գեր. Փոխանորդը իրաւամբ կը պատասխանէ թէ անկարելի է, որովհետեւ պսակը մին է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ եւ թորհորհորէն:

Պատուիրակը — անցնելով անշուշտ քաղաքավարութեան սահմանը — կըսեն թէ՝ « Դո՛ւք 300 Կոթի Երեւան »:

Պատր. Գեր. Փոխանորդը կը պատասխանէ՝ « Դո՛ւք 300 Կոթի Երեւան, այլ 1800 Կոթի »:

Պատուիրակը յետոյ կ'առաջարկեն թէ՝ օրիորդը ճշման և բռնութեան ներքեւ կրօնքը վիճակելու կամք չայտնեն:

Պատ. Գեր. Փոխանորդը հակառակ կը հաստատէ բուն իսկ աղջկան վաւերացեալ գրովը, զոր Պատուիրակը կը պահանջեն իրենց հետ տանիլ, սակայն Ն. Գերապատուութիւնն բնականաբար չի յանձներ:

Ահա առիկ իրողութիւնը, զոր համառօտիւ կը հրատարակենք քաղցիւղ վստահութեան արժանի աղբիւրէ:

Ընթերցողք այժմ բացայայտ կը տեսնեն թէ ո՞վ է եղբորնչումի գործընդուն և թէ ազատամտութիւն կոչուածն ի՞նչ նշանակութիւն ունի Սմբերիկացի միսիօնարաց և իւրեանց ստորադաս պաշտօնէից բերնին մէջ:

Ոչուրանալի է թէ Սմբերիկացի միսիօնարք — որ Բաբելոնիէն լինել կը թուին — իրենք մեծապէս պէտք ունին բարեկարգութեան և ուսանելու թէ՛ ազատամտութիւնն ինքն հետէ անհերքողութեան, որ իւրեանց առաջ Կոթի-Երեւան միակ սիրելի սկզբունքն է որոյ ներքեւ կը ճնշուի համալսան և խղճի ազատութիւնը:

Բարեբաղդաբար այլ եւս խաւով աղարկութեան չկան մեր մէջ, բայց Սմբերիկացի ժողովուրդը կը խաբուի եղբոր միսիօնարաց խօսքերէ և իւր միլիօնաւոր ոսկիները կը յանձնէ եղբոր Տէր-Սեբեհ Կոթի-Երեւան համար:

Անոնք ալ կրնան բանալ իւրեանց աչքը և չխաբուիլ՝ ուսնելով և սերտելով թէ Հայ-Աղագ 1800 տարուան Բրիտանական ժողովուրդ մ'է, որ Սմբերիկայէն նախ Կոթի-Երեւան սորուելու պէտք չունի:

Ուստի, կըսենք, « Դո՛ւք 300 Կոթի Երեւան », ձեր խուսկը ու մօմը ձեզի, երբ դուք Բրիտանոսի Ս. Աւետարանին ճշմարտ քարոզիչներ էք, Կոթի-Երեւան և ի կռաւ պաշտօն քարոզելու:

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Դ.

Ի նիկոմիդիա Հայը կարեւոր դիրք մը ձեռք բերած է:

Կառավարական պաշտօններու մէջ կան բաւական թուով Հայեր:

Մեծ. Մեղրոն Էֆէնտի տեղւոյն Խաւրէի ժողովոյ տնօրէն է, Մեծ. Պէյազեան Յարութիւն Էֆէնտի Պատեմական ատենի եւ Մեծ. Յիւսէպ Էֆէնտի Թիւրքական Առեւտրական ատենի տնօրէն է:

Նոյնպէս՝ տեղւոյն քաղաքային բժիշկըն Հայ է, Մեծ. Տօքթ. Գ. Յէրահան Էֆէնտի, որ ազդեցիկ դիրք մ'ունի, հանրածանօթ է իւր աղագաւորութեամբ եւ ունի հրատարակած գրական գործեր. կը ցաւնք սակայն որ իւր Առաջնաբանութիւնն անուն աշխատութեան երկրորդ հատորը դեռ ի լոյս ընծայած չէ:

Բէժիի սնորհն է անդ մեծ. Թովմաս Էֆէնտի Էստան, որ նոյնպէս հանրածանօթ է: Իւր օգնականն է մեծ. Մ. Աղաւրիկ Էֆէնտի Գէորգեան՝ կարող գրագետ եւ Մասիսի նախկին օգնական-Խաւարդը:

Խաւարդ-Մասիսեան գործակալն է Մեծ. Համբարձում Էֆէնտի Աթանասեան հանրածանօթ աղագային, որ նաեւ իւր այս պաշտօնի մէջ մեծ սլաքով կը բերէ Մասիսեան Վարչութեան իւր ուղղութեամբ եւ աշխույժութեամբ:

Մեծ. Միհրան Էֆէնտի Նաղարէթեան բաղամածանօթ աղագային վաստաբանական պաշտօն կը վարէ անդ, իւր փորձառութեամբն ու յաջողութեամբը, եւ իւր ազնիւ վարուքն ու խոհմութեամբը դրաւած է քաղաք սէրն ու տեղական կառավարութեան յարգանքն ու համաբուրումը:

Իզմիտի երկաթուղեաց կայարանապետ է Զմիւռնացի Մեծ. Աղասեան Էֆէնտի, որ իւր յաջողութեամբն եւ ուղղամտութեամբը կը վայելէ երկաթուղեաց Վարչութեան սէրն ու վստահութիւնը:

Մեծ. Սերովքէ Էֆէնտի Էպիսկոպոս քաղաքային երկրաչափ է անդ, եւ որ իւր պաշտօնին մէջ ցոյց տուած յաջողակութեանն եւ իւր բոլոր վարմունքովը քաղաք սիրելի ու յարգելի է:

Մեծ. Միսաք Էֆէնտի Քաթաֆեան Միշիկ Կոթի է անդ, որ նոյնպէս աղագասէր անձ մ'է:

Մեծ. Գասպար Էֆէնտի Քիւրճեան ալ ազգին կողմէ նոյնպէս պաշտօնեայ է:

Կան տակաւին ուրիշ պաշտօնեաներ ալ, որոց անունը դժբաղդաբար չենք յիշեր:

Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է Մեծ. Տօքթ. Աշոտ Էֆէնտի Պարտէզպանեան, որ եռանդուն եւ լաւ աշխատող գործիչներէ մին է եւ անգամ տեղւոյն երկսեռ վարժարանաց եւ Միացեալ Ընկերութեան Մասնաճիւղի:

Իւրեանց աղագաւորութեամբ նոյնպէս յիշատակութեան արժանի են Մեծ. Յաւորէ Էֆէնտի եւ Մեծ. Դեղուտեան Էֆէնտիները՝ վկայեալ դեղագործներ:

Իսկ Մեծ. Մ. Գասպար Էֆէնտի Տ. Գասպարեան Նիկոմիդիոյ վիճակին նախապետը կոչուելու արժանի է իւր քաղաքային ծառայութեամբն եւ փորձառութեամբը:

Ե.

Մեր Ընթերցողները տանինք այժմ ի Թէքիրտաղ:

Տեղւոյն ժողովուրդն ընդհանրապէս ուշիմ, գործունեայ, աշխատասէր, ժիր եւ կրթասէր է:

Առաջնորդն է Գեր. Տ. Ներսէս Սըրբաղան, որ խոհեմ, կրթասէր, բարի եւ աղագասէր եկեղեցական մ'է:

Իւր խոհմութեամբ եւ կենցաղագիտութեամբը դրաւած է տեղական կառավարութեան յարգն ու համարումը, եւ իւր ազդեցութիւն կը գործածէ միայն յօգուտ Ազգին:

Ն. Գերապատուութիւնն եթէ անդդոյլ եւ խոհմութեան զուրկ լինէր, Վանայ խնդրոյ նման մեծ եւ տաղանդալի խնդիր մը պիտի ծագէր անդ՝ վարժարանի Տեսչին ինչ ինչ գործոցը պատճառաւ, որով

ժողովուրդն յերկուս բաժանեալ է , բայց մեղապարտ չէ, որովհետեւ, ինչպէս ըսինք ժողովուրդն ուսումնասիրէ է , կը նուիրէ կրթական գործին համար իւր նպաստներ եւ կառուցուած է անդ մի հոյակապ վարժարան :

Ժողովուրդեան մի մասն Տեսչին՝ Յ. Կէլիսօլեան էֆէնտիի կողմը կը գտնուի , եւ միւսն ընդդէմ :

Տեսչին ի նպաստ կուսակցութիւնը կը կարծէ գիտնալ թէ նորա կրթական ծրագիր — թէ եւ մենք գրաւոր եւ Կեդր. Ուսումնական Խորհուրդէ վաւերացեալ ծրագիր չտեսանք — պիտի օգտակար լինի , իսկ հակառակ կուսակցութիւնը կը պնդէ թէ վնասակար է :

Թէ ի՞նչ է այդ ծրագիրը կոչուածն եւ թէ վարժարանը — Ս. Խաչ թաղի վարժարանը — ո՞րպիսի ընթացիկ մէջ կը գտնուի, պարտ կը համարինք յառաջիկայ թուով բացատրել անշուշտ խնդիրը պարզելու համար :

Ն Ո Ր Ա Վ Է Պ

« Ինչ ԳԱՏԻՅՑ Ինչ ԳՐԻԳՈՐ »

(Երեսնակէն Կէս Ընդ 4)

Լեւոն երեք տարեկան աղեկ մ'էր երբ յանձնուեցաւ Յակոբ աղայի խնամոց , զի Անդրիանուպօլսոյ օդն չէր յարմարած անոր եւ ըսիչէք զայն Պօլիս վերադարձնելու խորհուրդ տուին . աիկին Հոսիսիմէի իւր անդրանկան պաշտօնի անցած ըլլալուն ցնծութիւնն յոյժ վաղանցուկ եղաւ , սոյն վերջինն հիւանդութեան մը զո՞հ երթալով իւր կսկիծէն ոչ եւս կրցաւ տալիլ մայրն :

Յակոբ աղա որ կարեկից վկայն էր եղած Վ. . . աղայի տան կործանման եւ ընտանեացը փճացման, երախտադիտական պարտք մը համարեց որդեգրել Լեւոնիկը, որոյ համար մասնաւոր գործով մը ունեցած էր : Արդ Լեւոն ու Արտէմ եթէ նոյն պարտիկին մէջ չ'էին ծլած , զէթ նոյն ածուին մէջ աճած էին , նոյն սեղանէն կերակրուած ու նոյն ջերմոցին շուրջն տալքած , ունենալով միեւնոյն յիշատակներ ու նոյն կեանք : Լեւոն խելացի ու հլու իւր մանկութեան մէջ , պատանի դառնալով՝ ուսումնասիրութիւնն յաւելցուց իւր բարեմասնութեանց . իւր ճակատագրին վսիտութիւնն որքան ալ մեծ ըլլար՝ իւր անխելահասութեան միջոցին տեղի ունեցած ըլլալով՝ անդգալի հարուած մ'էր եղած իրեն համար , սակայն միշտ բնական հետաքրքրութիւն մ'ունեցած էր գիտնալու ինչ որ կրնար պատմուիլ իւր ծնողացը վրայօք : Իւր այդ արդար հետաքրքրութեան գոհացումն Յակոբ աղան միայն կրնար տալ , սակայն փորձ ծերունին նկատելով անոր զիւրազգածութիւնն եւ կասկածելով թէ մի՞ գուցէ տխուր յիշատակներ եւս առաւել վերգովէին նորա առողջութիւնն որ խանգարեալ էր շնչարգելութեամբ , կը ջանար յաճախ խօսակցութեան նիւթն փոխել : Լեւոն աւելի իւր բնազդման հե-

տեւելով քան թէ Յակոբ աղայի պատմութեանց , սաեւ կը յիշէր իւր մայրն ու դուռն ուրէք զնայրն :

Ո՛հ , եթէ աղբաժ ըլլար մայրս , որքան պիտի սիրէի զինքն , խեղճ մայրս , կը կրկնէր միշտ Լեւոն :

Քսան եւ չորս տարիներ անցած էին Վ. . . աղայի մահուան վրայ , եւ Յակոբ աղա իւր խնայողութեամբ եւ հաւատարմաբար շահած երեք հարիւր ոսկեոյ մօտ գումարն գործածած էր իւր ընտանեաց պահպանութեան ու Լեւոնի ու Արտէմի դաստիարակութեան :

Արտէմ կիրթ եւ համարձակ աղջիկ մ'էր . շատ աւելի գեղանի աղջկունք կը նսեմանային անոր մօտ՝ երբ ինք սկսէր խօսիլ . իւր ձայնն իւր բոլոր գեղն էր , բոլոր հրապոյն էր . ի՞նչ հեշտալուր ձայն էր այն , կարելի չէ նկարագրել եւ երաժիշտ մ'ալ ինձմէ աւելի չը պիտի կրնար գաղափար մը տալ այդ մասին , լսել միայն . այնքան սիրուն էր ձայնն , որքան բերանն՝ ձայնական գործին եթէ կը ներուի ինձ բնախօսական սխալ մը . այտերն քիչ մը հայկական էին գիրուկ ու կարմրուկ . աչերն միջակ կերպով հրապուրելից , մազերն թխագոյն եւ ինք միջահասակ :

Լեւոն ու Արտէմ յորժամ մանուկ՝ եղբայր ու քոյր էին միմեանց ընկեր ու ընկերուհի . ատենն եկեր էր ուր Լեւոն գիշերօթիկ վարժարան մտած էր, պատանի էր յայնժամ, 13-16 տարեկան՝ երբ վարժարանէն տուն կը վերադառնար սիրահարած չէր Արտէմի, բայց եղբօր մը անխտրութեամբ չէր վարուեր անոր հետ, անորոջ զգացում մը տիրած էր սրտին , համարուած մ'ունէր անոր վրայ, տակաւ մեծնալով՝ երբ աշխատութեանց ծանրութիւնն կստիպէր զինքն՝ յաճախ ամիսն , եւ նոյն իսկ երկու ամիսըն անգամ մի տուն վերադառնալ՝ կուգար համբուրել ակնածանօք Յակոբ աղայի եւ Գոհար տուտուի ձեռքն եւ Արտէմի ձեռքն սեղմելով չփոթ մը կ'զգար եւ կայացուէր , համարուել սիրոյ փոխուած էր : Յակոբ աղա եւ Գոհար տուտու իւրեանց ակնոցին տակէն չէին կըրնար նշմարել Լեւոնի վրդովումն իտես Արտէմին : Արտէմ ինքն շուտ կրցած էր նորա աչերուն մէջ կարգալ անոր սրտին վիճակն , սէրը յոյժ տարափոխիկ է անփորձ սիրահարի մը եւ սիրուհոյ մը մէջ : Արտէմ սիրեց զԼեւոն , վտիտ ու գեղնած տղայ մ'էր նա , խարտեալ մազերով ու կապոյտ աչօք , եւ աւելի բաճրահասակ « սիրահարելու ինչ չնորհք գտած է անոր վրայ » կըսէին իւր ընկերուհիներն եւ իրաւունք ունէին :

Լեւոն ամուսնացաւ ընդ Արտէմի , Յակոբ աղան տարեաց ծանրութեան ներքեւ ընկճեալ՝ կնքեց իւր կեանքն հայրական օրհնութիւններն իւր աղջկան ու փեսային շնորհելով :

(Երեսնակէն)

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Մէկը իր ծառային միջոցաւ երկու խոշոր ծիրան կը զրկէ իր բարեկամներէն մէկուն , բայց ծառայն ճանաչող զայնքեղծ ծիրանին երուն՝ մէկը կուտէ :

Ընդունող անձը գիտէ թէ երկու պիտի ըլլար , ըստ որում առաջուց բարեկամը խոստացած էր իրեն : Ինչո՞ւ համար հատ մը զրկեց է , մինչդեռ 2 պիտի զրկէր :

Ծառայն ներողութիւն խնդրելով յանցանքը կը խոստովանի :

— Ծառայն ինտո՞ր ըրիր :

— Ինտո՞ր պիտի ընեմ , ահա սանկ ըրի ըսելով՝ տուած մէկ ծիրանն ալ կառնէ ու բերանը կը նետէ :

Գասգոնացի մը կը պարծէր իր քաջութեանն ու աներկիւղութեանը վրայ , բայց անգամ մը երբ վախճալու վտանգին մէջ ինկաւ՝ սկսաւ վազելով փախչիլ : Ուրիշ մը որ ասոր պարծենալը շատ անգամ լսած էր , սկսաւ ետեւէն գոչել . — Պարոն , ի՞նչ է այդ , ո՞ր կը փախչիս , ո՞ր է քու քաջութիւնդ՝ որոյ համար այնչափ կը պարծենայիր :

— Չե՞ս տեսներ , ահա ոտուրդներու վրայ է :

Անկեանցի ճարտարախօս մը իր մէկ բարեկամին համար ջատագովութեան ճառ մը գրեց զոր դատաւորաց առջեւ պիտի կարդար . բայց առաջ բարեկամին տուաւ որ կարդայ եւ կարծիքն յայտնէ :

— Ի՞նչպէս կը գտնէք ու ճառը :

— Ա. անգամ՝ որ կարդացի՝ շատ աղէկ երևցաւ , Բ. անգամ՝ շատ աղէկ չեբեցաւ , իսկ Գ. անգամ՝ բոլորովին գէշ թուեցաւ :

— Ուրեմն գործս յաջող է , ըսաւ ճարտարախօսը ուրախութեամբ ձեռները չփելով , ինչու որ ես ասիկայ առաջին անգամ , յայնքն , մէկ ատեննախօսութեանս ատենը պիտի կարդամ :

(Թարգմ.)

ԳՈՂ

Չ Ո Ի Ա Ր Ճ Ա Լ Ի Ք

ԱՌՏՆԻՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

Կանայք ,

Անցեալ չարաթ խօսեցայ ձեզ այն հնարներու վրայ զորս այնքան յաջողակութեամբ կստեղծէք ծածկելու համար աչաց ինչ որ տղեղ ու

տնակ է ձեր անձին վրայ : Բաղդը է ինձ յուսալ թէ զոհ եղաք , ո՛վ իմ իդական ունկնդիրք : Եւ դժգոհելու պատճառ չունիք , ըստ որում ձեզմէ շատերն իրենց այդ հնարից չնոր , հիւ յաջողած են ամուսնոյ տէր ըլլալ :

Կը ճանչեմ կին մ'որ իւր ցուցամատին պարտի ամուսինն . կը ճանչեմ նաեւ կին մ'որ իւր ակաւանդուն շնորհիւ կրցած է գտնել ամուսին մ'որուն բոլոր ակաւանդը թափած են . դիտեմ նաեւ կին մ'որ իւր ոտքերն ամուսնացուց պարկեշտ մարդուն մը հետ որուն ոտքերուն երկայնութիւնն էր կէս կանգուն : Կը խնդաք անշուշտ կարգաւորով այս տուղերն որոց մէջ ակնբեր կը տեսնուին ձեր վարպետութիւնն և էրիկ մարդոց տխմարութիւնն , էրիկ մարդոց՝ որ շատ անգամ կ'ամուսնանան կամ ոսկորի մը հետ — կամ մի մը հետ — կամ ականջի մը հետ — կամ ոտքի մը հետ — մաղի հետ — կամ քթի հետ :

Խնդաքէք , քնաս չունի . բայց կը ինդրեմ որ ուշադրութեամբ լըսէք ինձ :

Այսօր պիտի ճառեմ ձեզ այն զգուշութեանց վրայ՝ որովք կ'զոհուանաք անեղծ պահել ինչ որ պեղեցիկ է ի ձեզ . Չպիտի ջանամ ձեզի հաճելի լինելու . ջանահար պիտի լինիմ ձեզի օգտակար ըլլալու . Ուստի , մի՛ բարկանաք եթէ դառն ճշմարտութեանց բաղիւրք ճառիս ընթացքին մէջ : Վստահ եղէք որ կը սիրեմ զձեզ և ձեր բարեոյն համար կաշխատիմ :

Սկսինք ուրեմն .

Կանայք , դուք այնպէս կը կարծէք թէ ձեր մէջքը քառանկէ կապելու համար միայն ստեղծուած էք , թէ ձեր մէջքը քառանկէ կապելով միայն կրնաք ընկեր և օգնական ըլլալ ձեր ամուսնոյն : Մեծապէս՝ կը սխալիք :

Իբր օրինակ՝ առնենք կին մը ձեր մէջէն և քննենք իւր կեանքը :

Այս կինն քաջաւարդ է :

Խօսել տանք զինքն իւր ամուսնոյն հետ :

— Սիրելիս , վաղը լա՛թ լուացուի պիտի , լուացարար մը կանչէինք :

— Լուացարար մի , լուացարար մի , ժամանակները գէշ են , լուացարարի ստակ տալու ժամանակ չէ :

— Ես աղտոտ ունիմք , ճերմակեղէն չունինք հագնելու :

— Դուն լուա՛ :

— Ե՛ս լուամ . . . կը վայլէ ես :

— Ինչո՞ւ չվայլեք եղբեր :

— Ես չամաչըմ կնիկ չեմ , թո՛ղ չամաչըմ կնիկ մ'առնէիր :

Ամուսինն կը մեկնի . թափելը կուզայ հետեւալ օրն և կսկսի լըսալ :

— Ամուսինս , այսօր քանի մը դահեկան տուր ինձի որ կնիկ մը բռնեմ լա՛թ երբ փութու համար :

— Լա՛թ երբ փութու համար ալ կնիկ պիտի բռնենք :

— Ճանըմ , ամեն մարդ ի՞նչպէս կը բռնէ կոր : Ես կրնամ չամաչըր փութել , կը սենամ , չինկեանէ կը դառնամ նէ :

— Բարա չեմ տար ես :

— Լա՛թ երբ չեն չորնար :

— Դուն չփութ :

— Ճանըմ խենդեցա՛ր :

— Խենդեցալու ի՞նչ կայ հոս :

— Լուա՛ծ բան է որ . . .

— Ատանկ պօշ բանի համար բարա չեմ տար ես :

— Ինչ է նէ՛ , ես կը փութմ . աղօթք ըրէ որ ինձի պէս մաղուամ կնկան մ'իյնած ես : Ես կը փութմ , բայց տասը զրուշ տուր որ երկու տուր բուտրա առնեմ ու երեսս քըսեմ որ չերիմ փութած ատենս :

— Բարա չունիմ :

Ամուսինը կը մեկնի .

Հետեւալ օրը :

— Շապիկներդ իւթիւ պիտի ըլլան , բարա տուր որ մէկը կանչենք :

— Դուն ինչո՞ւ չես ըներ կոր :

— Ես ձեռքերս փառ չեմ դարձուներ քուկին չապիկներուդ համար , գերի չառիր զիս ես :

— Մեղք չէ՞ իւթիւյի . համար արուելիք բարային :

— Անանկ է նէ՛ իւթիւսիւդ հադիր շապիկներդ :

— Իւթիւ ընելը դժուար բան մը չէ :

— Ճանըմ՝ ես կրնամ ծուր ելլել , ինչո՞ւ պօշ լալըրտըներ կրնես , չիյտես որ մէջքս կը ցաւի . չիյտե՛ս որ իւթիւ ընեմնէ ձեռքերս կաւրուին :

Հետեւալ օրը .

— Կնիկ , սենեակները լեփեցուն փոշի կայ :

— Խապար ըրի չեկաւ կնիկը , այսօր պիտի գայ աւելու :

— Աւելու համար ալ կնիկ կը բերէք :

— Քա ճանըմ՝ ես հալ ունիմ աւելու . աւելու համար խոշոր եւ զօրաւոր ձեռքեր պէտք են : Նայիտ նէ՛ աւելը քու գործդ է ամա , ես քեզ ցաւելուս համար կնիկ բերել կուտամ կոր : Վահ որ , ասանկ կնիկ մ'ունիս տէ խըյմէթը չիյտես կոր , իմ տեղս ուրիշ մը ըլլար նէ՛ տունին մէջ ամեն օր խըւիւղը պակաս չէր ըլլար :

— Ատուած համբուրթիւն տայ ինձի , սա կերակուրը բեր նալինք :

— Աճ կընես , այս իրիկուն տաք կերակուր չունինք :

— Ինչո՞ւ :

— Քոյրս չեկաւ այսօր :

— Քոյրդ ինչո՞ւ պիտի դար :

— Ինչո՞ւ պիտի դար . . . կերակուր եփելու :

— Դուն չե՛ս եփեր կերակուրը :

— Այս ձեռքերով միս կրնամ ջարդել ես : Ճանըմ պաղի պաղի անանկ խօսքեր կընես որ կարծես թէ լեռնէն եկած ես . չիտակը քեզի ետեւըսը միջ չեմ ըներ կոր այդ խօսքերը . աղէկ է որ քովերնիս մարդ չկայ . լսողն ինչ պիտի ըսէր , վայ մեղքիս :

— Ի՞նչ կայ նէ բեր , փաթլա միջ ըլլանք ու ելլանք :

Կըլլան ու կըլլան :

Ամուսինը կերթայ ձեռքերը լուանալու :

— Մուսլուխին մէջ ջուր չկայ :

— Այլը քէօրնայ սախային որ այսօր չհանդիպեցաւ :

— Հորի ջուրով չէ՛նք լուացուեր :

— Անուշ ջուրով չպիտի լուացուէինք ես :

— Էյ , սախան ի՞նչ գործ ունի . .

— Այս օրերս թօհաֆ մարդ մը եղեր ես դուն :

— Ինչո՞ւ համար այս օրերս թօհաֆ մարդ եղած եմ :

— Չիյտեմ :

— Ինչո՞ւ :

— Ճանըմ , ես ջուր քաշելու կնիկ եմ , ես քաշեմ նէ պիլէ դուն թող տալու չես :

— Ինչո՞ւ չհամար թող տալու չեմ :

— Անոր համար որ ես ջուր քաշեմնէ՛ անկէ վերջը այս ձեռքերուն խերը տես :

— Ինչ կըլլայ :

— Չուանը բարը պիլէ կը մաշեցընէ , ուր միաց ձեռքերս :

— Սանքի շարունակ ջուր քաշելով ձեռքերդ կը մաշին ու բօլորովին կը հասնին , հէ՛ . . .

— Ամա՛ն , կատակին ալ ուրան կայ , ամեն փախիթ շախա չըլլար :

— Ես աղէկ , շատ աղէկ , փառք կուտամ Աստուծոյ որ դաւալ չունեցանք . . .

— Չաւակ ալ պիտի ունենայինք դահէր . . . աւելի աղէկ է որ հիւմակունէ ողջ ողջ թաղես զիս . . .

— Ատ ի՞նչ խօսք է :

— Չաւակ բերելու կնիկ եմ ես , ոհ , կը մեռնիմ նէ , վայրկեան մը չեմ ապրիր , Չաւակ բերելու համար սաղլամ ըլլալու է . . . բուն նայիտ նէ . . .

— Ես բերելու եմ՝ դաւակը , այն պէս չէ՛ :

— Ճանըմ ինչո՞ւ անանկ քէննայի խօսքեր կընես :

— Կամ սախան բերելու է :

— Բարկացնել կուզես կոր զիս :

— Հարուստ չենք քի պէ՛տէմէնիս բերէ մեզի համար ու մենք սիրենք :

— Տէր ողորմեա , տէր ողորմեա . .

Այս իրիկուն պամպախա մարդ եղեր ես , կարծեմ քանի մը հատ տնկեր ես , Չաւակն ի՞նչ պիտի ը-

նեւ, խօսյալ պահէ զաւակ մեծցը-
նելը:

Ամուսինը կը քնանայ:
Քնացի՛ր, խեղճ մարդ, նէննի
քուզումնէննի:

Թողունք մարդուն քնանալ և
սկսինք մեր խորհրդածութեանց:

Այն ամուսիններն որ ձեռքերու
հետ ամուսնացած են՝ ամենէն աւե-
լի դժբաղդներն են, որովհետեւ
ձեռքով կ'աշխատի մարդ: Այն ամ-
ուսիններն որ քթի հետ կ'արդուած
են՝ նուազ դժբաղդ են, քանզի քի-
թով ոչ մի կը ջարդուի և ոչ կ'աւ-
լլուի:

Անոնք որ ակռաներու հետ լը-
ծակից եղած են՝ դժուարաւ կը յա-
ջողին իրենց կանանց կերակուր ե-
փել տալ, խոհարարութիւնը թշնա-
մի է ակռաներու: և շատ խոհարար
ներ ակռայ չունին:

Անոնք որ խարտեալ և երկար
մազեր ունին իրենց կողակից՝ երջա-
նիկ չեն: որովհետեւ իրենց կիներն
օրուան երեք քառորդը կանցունէ
մազերը սանտրելով:

Անոնք որ սև, փայլակնացայտ
և աշխարհակալ աչաց հետ կենակից
են՝ շատ դժբաղդ են: անանկ աչ-
քերէն հնազանդութիւն չակնկալուիր:
անոնք կոչուած են զբաւելու, տի-
րելու և թագաւորելու: Այն աչքե-
րն ոչ չեն բաւելու կը շինեն ոչ ալ
բանթալոնի կոծակ կը կարեն:

Իսկ անոնք որ բնական դու-
ռանք առած են իրենց կնութեան՝
երջանիկ չեն դարձեալ, որովհետեւ
այդ կանայք Շիրքէթի խայրիյէի 2
թիւ շողենաւուն մեքենային պէս
հազիւ կրնան շարժիլ ու երեւալ,
մանաւանդ թէ չեն ուղեր իրենց մի-
սէն մաս մը կորսնցնել:

Եւ անոնք որ փափուկ կազմով
կիներ ունին՝ ապերջանիկ են: այդ
կիներն իրենց փափկութիւնն չկոր-
սընցնելու համար յանձնառու կըլ-
լան կորսնցնել ամեն բան:

Կը տեսնէք, զեղեցիկ ընթեր-
ցողներս, կին մը հաստատ և ան-
խախտ պահելու համար ինչ որ ա-
մենէն աւելի գրաւիչ, հրապուրիչ,
և դիւթիչ է իւր անձին վրայ, կը
զոհէ շատ անգամ տան մ'երջանկու-
թիւնն:

Կին մը կուզէ միշտ հաճելի ըլ-
լալ: Կուզէ որ գեղեցիկ ըլլայ մին-
չեւ իննսուն տարեկան: Ինչ կըսեմ,
մինչև հարիւր յիսուն տարեկան:

Բնաւ չեմ մոռնար, օր մը նշան-
տըւութեան մը վրայ խօսք կըլլար
տեղ մը: Վաթսունը հինգ տարեկան
կին մ'որ քառասունը մէկ տարեկան
է միշտ, յանկարծ խօսքի մէջ նետ-
ուեցաւ և ըսաւ. «Ես կ'առնէի այդ
ժերտասարդն եթէ պոյը պօսը փա-
ռաւոր ըլլար և ստակ ունենար»:

Ուհ, ըսի մօքէս և դուրս ելայի:
Ո՛վ կանայք, մինչեւ երբ նան-

րասէր և խստապահանջ պիտի ըլլաք,
և դուք ո՛ր էրիկ մարդիկ մինչև երբ:
Բնաւ չէք հարցներ ինձ թէ
տղեղ կին ունեցողն ինչպէս են:

Այս խեղճերուն վիճակը մի՛
հարցներ: ասոնց ալ իւրաքանչիւրը
կը շարժարուի տեսնելով որ իր կինն
առաւօտէ մինչև իրիկուն կ'աշխատի
ինքզինքը գեղեցկացնելու:

Երջանիկ ամուսիններն անոնք
են որ հոգւոյ գեղեցկութեամբ օժ-
տըւած կնոջ մը հետ կը կարգուին:

Ո՛վ կանայք, կարեւորութիւն մի
տաք վազանցուկ գեղեցկութեան,
դիւրաշէջ փառաց և անցաւոր յաղ-
թանակաց: Աշխատեցէք ձեր պար-
զասիրութեամբ սրտի, հոգւոյ, բա-
րուց և զգեստուց օգտակար և սի-
րելի ըլլալ, ժրաջան կին մը տուն կը
կանգնէ: (Կարծեմ ասոր նման բան
մը կըսէ Սողոմոն իմաստուն) քիթ
մը կոկիկ պահելու համար տուն կոր-
ծանելը մեղք է, գեղեցկանալու անձ-
նատուր կիներն ամենէն տղեղ կիներն է:

Առաքինութիւնն երբէք ապ-
րած չէ ոչ քթի մէջ, ոչ ոտքերու վը-
րայ:

Պատմութեան մէջ չեմ կարգացած
անուն կնկան մ'որուն գերեզմանին
վրայ շիրիմ կանգնած ըլլան պղտիկ
ականջներ ունեցած ըլլան համար:

Հրաժեշտ տուէք այդ թեթե-
ւութեանց, նոյնպէս մէկդի նետե-
ցէք այդ դուռնիներն որոց մահու
չափ թշնամի եմ: Եւ եթէ չնետէք,
ուր որ հանդիպիմ ձեզի՝ պիտի քա-
չեմ պիտի փրցնեմ ձեր դուռնի-
ները, որովհետեւ ձեզի հետ ուրիշ
կերպով վարուիլ կարելի չէ: Իմ այս
արարքս, գիտեմ, վայրենութեան
և կոշտութեան դործ պիտի նկատու-
ի: Ես ունիմ իմ նշանիս: Պի-
տի հալածուիմ, պիտի ծեծուիմ:
Վնաս չունի, Սոկրատ ալ հալածուե-
ցաւ: ասպաղայ սերունդը պիտի ան-
մահացնէ իմ անունս: Զկարծէք սա-
կայն թէ անմահանալու համար պի-
տի պատուեմ այդ դուռնիներն որ
ձեր ամեն քայլափոխին կը շարժին
մի յաջ մի յահակ: Ատանկ կեղծ
մարմին չեմ ուղեր ես, անանկ շար-
ժուն բան չպիտի ըլլայ: Բայց պիտի
անպատուեն զիս և դուցէ ինձի հա-
մար շատերն ալ պիտի հալածուին:
Ո՛ւմ հոգ: սիրով յանձն պիտի առ-
նեմ այդ նեղութիւնները, էրիկ մար-
դերը գերութեան դժոխքէն ազա-
տելու համար:

Կախաղան պիտի ելնեմ և պիտի
պօռամ E pur si muove: Այդ դուռնի-
ներու բանը պիտի վերնայ:

Յ. Յ. ԱՍՐՈՆԵԱՆ

Միջագիւղ 10 Յունիս 1887

Յ. Դ. Անցեալ յօդուածիս մէջ
սպրդած տղազրադան սխալներուն
մէջ ԳՅԸՆՆԻ, հոգեւ հոգեւ շարունակ է:

Կը խնդրեմ որ չկրկնուին նմանօրինակ
սխալներ, որովհետեւ «խալ ուղղելու»
աշխատութիւնն ծանր է ինձ:

Նոյն

Ճ Է Հ Է Ձ

(Շարունակութիւն Գ-ի 4)

Կըլօնիս սառըլի պէս փաթ-
տոց մը սըխը սըխը կը փաթտէին,
անոր վրայ թիւթիւնի թապալայի լը-
մանակ շալաքի է մի, չուխայ է մի
անով մեզի կը քողքէին: Կրնաս նէ
մէջը էրէրայ, կրնաս նէ սօլուխ առ,
հաթաը ունիս նէ ճիտտ վրատ պըռ-
նէ, չի հարցունեմ մէյուր քանի՞ օր
ան հիշէթով կը մնայինք, շաբաթ ի-
րիկունս սահաթը օխտին կը քողկէ-
ին ինչուկ չորեքշաբթի գիշեր ա-
նանկուկ քողկուած կը մնայինք:
քուններնիս կար նէ՝ կռնակնիս պու-
ճախը պարծին տայաթմիշ կընէինք,
իշթէ պսւ գատար ըտը բահաթը-
ղմըղ: Հիմըկու հարսերը, միսի վը-
րանի՛ն, հովին տամնէ կառնէ կը
տանի քողկ մը, սօխի զարի պէս
պարակուկ եափուխ մը, քանի մը
հատ սուտ ծաղիկ, իշտէ հէփսի պու-
գատար: տահա ո՞ր մէկն ըսեմ, ես
մուսն կենալիս, ես՝...

— Էյ, տահա պուստան պէօյլէ
չօք սիւրէճէք մի, պուստ յանկարծ
հարսին մօրեղբայրը սենեակէն ներս
մտնելով որ յաղթահասակ մարդ մըն
էր, արհեստով ձկնորս, և որ բնաւ
խօսք չէր խնայեր, պանա պագըն
հէյ, տաղըլըն պագալըմ, հէր քէս
պէօհիւղիւր, պիր աղ եաթըպ րա-
հաթլանաօագ, տանձ էրնէ հասաւ,
խնծոր էր նէ կարմրեցաւ, ամեն
մարդ տեղը բիւլալին եղը, ո՞ճօքիւ-
լին պագալըմ շունտան եափաշ եա-
վաշ, տէ ընտըմ թէփրէնին հա՛,
եօգսա սիւ պիլիւսինիլ, սիլին կի-
պի անտալարա պէօյլէ իսթէր, քա
Մաղթիկ (հարսին մօրաքոյրը) կէլ
ալլահասէն, շունարը թօփիա եէրի-
նէ քօ, իւստլէրինէ պագալըմ ճաղ
չէյթանլար պաշըմս պիլիլիյօրլար,
թօա՛ֆ չէյ, գըղըն օտասընը մէզտտ
եէրինէ չէվիւրիլէր, չափուգ օլ թօփ-
լա, վէր սանտըղըն անախտարընը տա
պանա, փայտո՛ս, Գապահաթը պէն
սիլէ պուլուրում քի՛ պանա տանը-
մատան իշ եափարընըղ, նէ՛ եէրի
վար քի սանտըղտա գըղըն նէսի վար
նէսի եօգ մէյտանա չըգարըյօսը-
նըղ, քիմի էնինէ չէքէր, քիմի պօ-
յունա, լէղալէթ, էլիմէն ուճուղ
գուրթուրու պուռնուղը իւստիւնէ
ալան դարը: ամա պուռնուլա պէրա-
պէր ալաճաղը օլսուն պէնտէն, աճա-
պա պուռնու՛մ մը, եօգսա ճէհէնէմ
օշուպ կիթտի մի:

Այս միջոցին հարսին կրտսեր եղբայրը սենեակէն ներս մտնելով՝

— Աֆէրիմ, աղա տայի, օ՛ր, շատ աղէկ ըրիր. ամա տեսնայիր ի՞նչ թօաֆ պան եղաւ, մօրաքոյր, աղա տայի ծանր քանի վերէն չեն առներ կօր, նա՛ քույրուկ, ինտո՛ր իրարու ետէէ սոխախին դուռնէն դուրս կելլան կօր, հէ՛մ անանկ մը կերթան կօր քի, էտէլուն սապան թաշի պիլէ չի հասնիր, խապէ՛թ, աղէկ որ էկար, սը սահաթ է միտքէս կտանէր կօր քի, էրթամ աղա տայիս արթնցունեմ սրվոնք տէֆընէ տէյի ամա, ան ետեսա տեսար մի դո՛ւն, ախրպէթ ի՞նչ խըտար ըլլայ նէ հին կրիկ է ամա, քիչ մըն ալ էթըաֆը խօլլամիշ ընելու է. քուրիկս ըրած պաներուն համար ինկաւ մտրեցաւ տէ. կէնէ հոգը պիլէ չրներ կօր, հէյէ ան կրիկներն օր լսեմ, էյ ի՞նչ ընենք, եա հապա հարս ըլլալը խօլլայ պան կիտծաւ տէյի պաշայեցին օրաարտելու, հասըլը քէլամ, հիմակուան ատէթը շատ աղէկ է. անանկ ճէհէղ ցուցնել տոհա խել մը պայաղի պաներ չիկան, առա մը ինծի անանկ եկաւ քի պիթ պաղարը պան մէղաթ կընեն կօր, հա՛հ, հա՛հ, հա՛հ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Պայրամի տօնին տոթիւ Ամեն. Սրբազան Պատրիարքն կայս. պալատ երթալով ի դիմաց Ազգին իւր շնորհաւորութիւններն ու բարեմաղթութիւնները մատոյց. Նոյնիէս՝ Ն. Սրբազնութիւն տէրութեան Նախարարաց ալ շնորհաւորական այցեցըլութիւն տուաւ:

Խառն ժողովն իւր այս երկուշաբթի աւուր շատին մէջ շնորհակալութիւն յայտնեց Եգիպտոսի Առաջնորդ Խլիբեան Գեր. Մատթէոս եպիսկոպոսի, որոշեց բացատրութիւն դրել Զմիւռնիոյ Ս. Առաջնորդին Մատթիսայի Արժ. Յակոբ վարդապետը Պօլիս կոչելու պատճառներուն վրայ, որոշեց յանձնաքարել Պատր. Փոխանորդ Խլիբեան Գեր. Տ. Գէորգ վարդապետին որպէզ զի վերջին 7 տարիներու մէջ կատարուած ամուսնութեանց բաղդատական տեղեկագիր մը մատուցանէ՝ տեսնելու համար թէ՛ ամուսնութեանց թիւն ինչո՞ւ կը նուազի, եւ որոշեց մերժել Վանայ Պատր. Գեր. Առաջնորդին եւ Բերիոյ Առաջն. Տեղապահին հրաժարականները:

Այս երկուշաբթի սր վայելուչ չըբեղութեամբ կատարեցաւ յիւսկիւտար Մախսուսէի ընկերութեան Գանձապահ Ասլանեան Մեծ. Յարութիւն էֆէնտիի ամուսնութիւնն ընդ Ազնուա. Օր. Սրբուհի Աբրահամեանի (դուտար Աբրահամեան Մեծ. Սարգիս էֆէնտիի) ի ներկայութեան Ամեն. Խրիմեան Սրբազանի, Գեր. Տ. Ներսէս Ծ. Վ. Ասլանեանի, Գեր. Տ. Յ. Մկրտանի. Արժ. Արծրունի Տ. Գէորգ քահանայի, բազում երեւելի ազգայնոց եւ օտարազգաց եւ կնքհայրութեամբ Ազնուամեծար Յովհաննէս էֆէնտիի Կոայեանի: Ներկայ էր նաեւ Ծովային Նախարար Վոեմ. Հասան փաշայի որդին:

Կը յայտնենք մեր շնորհաւորութիւնը մաղթելով սիրակցորդ ամուսնից համար երջանիկ ամուսնութիւն:

— օ —

Ազնուաշուք Լեւոն պէյ Քաբամահեան այս երկուշաբթի օր այցելութիւն տուաւ Ամեն. Ս. Պատրիարքին:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊԱՅՐԱՄԻ ՏՕՆ. — Այս չորեքշաբթի կատարեցաւ սովորական շրջովի և յետ կրօնական արարողութեան՝ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը մեծ հանդիսիէ Տօլմա-Պահճէի պալատը գնաց, ուր ընդունեց Նախարարաց և բարձրատիճան պաշտօնատարաց շրջնորհաւորութիւններն ու բարեմաղթութիւնները:

ՅԵՔԷՆԱ ԱՆԷՂ. ԹԻՒՆԿԱՆՅԱՆ. — Նորին Վեհափառութեան ՚ի գահ բարձրանալուն յիշատակը մեծ շքեղութեմբ ու փառաւորութեամբ տօնուեցաւ թէ յԱնգղիա և թէ այն ամեն տեղեր, յարս անդղիական դաղթականութիւնք կան:

ՊԱՆԿԱՐԱՆ ԽԻՒԷՐ. — Յակաւին լուծում մը ստացած չէ՛ Սեծ Սօպրանիէի գումարումն սրտշուած է. Սոյն գումարման նպատակին վերաբերել լուրերը գրեթէ հակասական են: Ամենէն աւելի հաւանական կը թուի սա լուր թէ՛ Սօպրանիէն եթէ չկրնայ իշխան մը ընտրել, դէթ միայն մէկ ինամակալ մը պիտի ընտրէ:

ՌԵՍԻՈՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՆԿԱՄ. — մամբ Պուլկարական խնդրոյ որ և է փոփոխութիւն կրած չէ:

ԿԵՔԷՆ ԽԻՒԷՐ. — Պայրամի տօնին պատճառաւ Բարձր. Մեծ Եպարքոսին եւ Կրէտէի Թուրք եւ Յոյն Պատուիրակաց միջև բանակցութիւնք դադարած էին, սակայն վերստին սկսան շարունակիլ:

ԱՐՅԷՆԱՆՇԻՔ. — Սէկ երկու օրէ ի վեր փոքր անկու՛ մը կը տեսնուի:

— 420 —

կերեայ քան այն անակնկալ և արժանաւոր բարեբաղդութիւնը . . .

— Պարոն կոմս, խիստ համեստ էք, և . . .

— Մայրիկ, — ըսաւ Օռէլի ժպտելով և իւր մօրը խօսքն ընդհատելով, — պարոն տը Վիլըթանէօղի խօստացանք որ զինք պարոն Հանրի կոչենք:

— Ճշմարիտ է, պարոն Հանրի խիստ համեստ է:

— Ոչ, տիկին, համեստութիւն չէ այդպիսի խղճիս վկայութիւնն: Տեսնենք ո՛ւր է արժանիքս. միթէ ձեր օրիորդ դստեր զեղեցկութեան զարնուելուս, ո՛հ, այո, ի սըրտէս զարնուելուս մէջ կը գոյանայ արժանիքըս:

Եւ դէպի տիկին ժուֆրուայի դառնալով:

— Ամեն ինչ բացարձակ կը խօսիմ ձեզ իբր թէ օրիորդն հոս չըլլար: Ենթադրենք թէ նա մեր խօսքը չը լսեր . . . Այսպէս ուրեմն իւր զեղեցկութեան սիրահարուելէս յետոյ ևս աւելի իւր շնորհալի ձեւերէն, մտքէն և իւր բարեսրտութենէն յափշտակուեցայ:

— 417 —

չած էր աշխարհէ՛ պարոն Ժուֆրուա իւր կընոջ խօսքին հաւատաց, և հակառակ այն վշտին՝ զոր իւր անդրանիկ ազգական վանք մտնելու որոշման առթիւ զգաց՝ միւս կողմանէ մեծ անարդարութիւն մը դործած ըլլալու խղճահարութենէն զերծ համարեց զինք: Արդէն, իւր կնոջ կամոց այդքան զիջողութիւն ցոյց տալով՝ կը յուսար որ զայն իւր ծեր բարեկամին, Րուսէլի հետ հաշտեցընելու համար քանի մը խօսք կրնար առնուլ, երկրորդ վերջին պատճառն որ ամենէն զօրաւորն և վճռականն կը համարուէր այս տկարաբարոյ և աղնուասիրտ մարդուն համար՝ այն էր որ նա զՕռէլի և զմայրն խիստ զուարթ և փառաւորեալ կը գտնէր այս ամուսնութեամբ. վերջ ի վերջոյ ինքն ևս սկսաւ նոցա ուրախութեան մասնակցիլ, մոռցաւ թէ Պօռդիւնէ Սովալ Նախամեծար էր իրեն համար, և մարքիզին պահանջած ահագին օժիտն չը յիշեց:

Ժուֆրուա ընտանիքն (բացի Մարիանէն և հօրաքոյր Բուլտաննէն) մարքիզին և իւր եղբորորդւոյն գալստենէն քիչ յետոյ՝ մեծ սրահին մէջ համախմբուեալ էր:

ՏՊԱԳԻՐԱՏՈՒՆ ԵՒ ՎԻՄԱԳԻՐԱՏՈՒՆ

ՍԱՀԱԿ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կ. ՊՕԼԽՍ ԾԽՆՃԱՆՃԵԼԱՅ ԵՕԳՈՒԾՈՒ

Սաղըր խան թիւ 1. 3. 5. 7. 9.

Այցեխատումք, Հարսանեկան հրաւիրագիրք, Նամակք, Պահարանք, Մահազդք, Ծանուցմունք, Թատրոնական ազդեր, Վաճառականական նմոյք (Փաթուռա), Փոխանակագիրք (Գամպիալ), Սիկարի թուղթի կողքեր գունաւոր և ոսկեզօծեալ բազմաթիւ տեսակներ և այլ ամեն տեսակ գրեանք կը տպագրուին, Հայերէն, Տաճկերէն, Դաղդիերէն, Իտալերէն և Հրէերէն լեզուներով:

Սոյն տպարանը և վիմագրատունը այսօր նմանօրինակ հաստատութեան մը հետ մրցելու վիճակի մը հասած է, ըստ որում օտար լեզուաց տառերը իւր ամեն տեսակներով եւրոպայէն բերել տուած է, ծաղկագիր և չքագիր տեսակներէն զատ՝ թատրոնաց ազդարարութեան համար ուղղուած չափով փայտեայ մեծ տառեր ալ կան և չորս արագատիպներու միջոցաւ յանձնարարութիւնք փութով և ամենայն ճշդութեամբ կը կատարուին:

Մարգարեանի տպարանն ալ միացած է վերոյիշեալ տպարանին հետ:

ԳԻՆԵՐԸ ԶԱՓԱԻՈՐ ԵՆ

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ Մ. Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ — ՏԵՕՐԷՆ ԵՒ ԽՄԲԱԳԻՐ Մ. ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ

— 418 —

Օռէլի ինքզինք մերթ հմայիչ երազի մը խաղալիկն կը կարծէր:

Նախորդ տարուան իրիկունը, գրեթէ նոյն ժամուն, Օռէլի առաջին անգամն ըլլալով հանդիպած էր Հանրի տը Վիլըթանէօղի: Նա իւր վրայ մեծ տպաւորութիւն ըրած ըլլալով նորա հետ ամուսնանալու և կոմսուհի ըլլալու միակ խորհուրդն յիմարութիւն մը համարած էր նախ, և այս հանդիպմանէն քսան և չորս ժամ յետոյ նա՝ հոն կը տեսնէր զայն իւր և մօրը քով և կըսեր, մինչ աւելի հեռուն դարձն ժուֆրուա և մարքիզն կրակարանին մօտ կը խօսակցէին:

— Այո: տիրուհիք, երբ քիչ յառաջ հօրեղբայրս իմացուց ինձ թէ այս երեկոյ ձեզ ներկայանալու պատիւ պիտի ունենայի, չեմ կրնար բացատրել թէ որպիսի վրդովման և շփոթութեան մէջ մնացի:

— Ոհ, պարոն կոմս, ըսաւ Տիկին Ժուֆրուա, ընդհակառակն՝ շփոթողը մենք պէտք է որ ըլլայինք:

— Տիկին, և դուք օրիորդ Օռէլի, ինձ շնորհք մը ընելու բարեհաճիլ, որոյ համար ինքզինքս բարեբաղդ պիտի համարիմ:

— 419 —

— Ըսէք պարոն կոմս.

— Հաճեցէք ոչ եւս տալ ինձ այդ հանդիսական տիտղոսը . . . իրաւունք ունիմ այժմ յուսալու թէ դուք տիկին և ձեր օրիորդ դուստրն, պիտի բարեհաճիք ինձ հետ աւելի ընտանեաւոր վարուիլ, կը խնդրեմ, զիս պարոն Հանրի կոչեցէք, մինչև այն օրն, այն բարեբաստիկ օրն՝ յորում զիս ձեր որդին պիտի անուանէք, և յորում ներելի պիտի ըլլայ ինձ զձեզ մայր յորջորջել:

— Ոհ, պարոն կոմս, ամենայն յօժարութեամբ, քանի որ կը ներէք մեզ զայդ բան:

— Ձեզ պարոն Հանրի պիտի կոչենք — փութաց յաւելցնել Օռէլի, որ քաղցր հրապոյր մը կը զտնէր այս անուան արտասանութեան մէջ, յետոյ ժպտելով շարունակեց. — Այսպէս պարոն Հանրի, երբ իմացաք թէ այս երեկոյ մեզի պիտի ներկայացուէիք, շատ շփոթեցաք: Պէտք էր որ հաւատանք . . . և սակայն . . .

— Եւ սակայն իմ շփոթման ձեզ դիւրամբ բըռնելի չը թուիր, օրիորդ Օռէլի: Ի՞նչ ընեմ, ոչինչ ինձ համար աւելի շփոթեցուցիչ